

ACT - aktivno do promjene!

Seksualno nasilje

Brošura s radionicama za učenike i učenice srednjih škola

Urednica:

Kristina Mihaljević, mag.paed.soc.

Autorice:

Katarina Bubić, univ.bacc.paed.soc.
Andrea Domazet, univ. bacc.paed.soc.
Emma Pauro, univ.bacc.paed.soc.
Tanja Rogić, univ.bacc.paed.soc.

Izdaje:

Ženska soba - Centar za seksualna prava
Maksimirska cesta 51a, 10 000 Zagreb
Tel: 01/6119 - 174
E-mail: zenska.soba@zenskasoba.hr
Web stranica: www.zenskasoba.hr
Facebook i Instagram: @zenska.soba

Dizajn:

Škola za grafiku, dizajn i medijsku produkciju
Getaldićeva ulica 2, 10 000 Zagreb

SADRŽAJ:

1. O PROJEKTU ACT - AKTIVNO DO PROMJENE!	4
2. UVOD - OSNOVNI POJMOVI O SEKSUALNOM NASILJU	5
3. PRVA RADIONICA: PRISTANAK	8
4. DRUGA RADIONICA: PREDRASUDE O SEKSUALNOM NASILJU	10
5. PRILOZI	12
6. POPIS LITERATURE	30

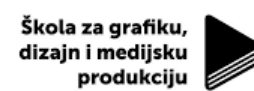
REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo znanosti i
obrazovanja

ženska soba

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
EDUKACIJSKO-REHABILITACIJSKI FAKULTET

Škola za grafiku,
dizajn i medijsku
produkciju

Ova brošura nastala je u okviru projekta „ACT - Aktivno do promjene“ kojeg provodi Ženska soba u partnerstvu s Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu i Školom za grafiku, dizajn i medijsku produkciju. Projekt je financijski podržan od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. Sadržaj brošure u isključivoj je odgovornosti Ženske sobe - Centra za seksualna prava i ni pod kojim uvjetima se ne može smatrati kao odraz stajališta Ministarstva znanosti i obrazovanja.

1. O PROJEKTU ACT - AKTIVNO DO PROMJENE!

Naziv projekta: ACT - Aktivno do promjene!

Nositeljica projekta: Ženska soba - Centar za seksualna prava

Partneri na projektu: Edukacijsko - rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Škola za grafiku, dizajn i medijsku produkciju

Donator: Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske
Trajanje projekta: 8.11.2021. - 31.8.2022.

Opći cilj projekta: unapređenje kvalitete života kroz osnaživanje i poticanje mladih za preuzimanje aktivne uloge na području zaštite ljudskih prava, s naglaskom na prevenciju seksualnog nasilja

Specifični ciljevi:

- povećati razinu informiranosti i znanja mladih o zaštiti ljudskih prava i problematici seksualnog nasilja
- unaprijediti vještine mladih, osnažiti ih i potaknuti za aktivno građanstvo i postizanje pozitivnih društvenih promjena na području zaštite ljudskih prava i prevencije seksualnog nasilja
- osnažiti i potaknuti mlade za uključivanje u rad organizacija civilnoga društva
- povećati znanje učenika/ca o seksualnom nasilju i mehanizmima zaštite i aktivno ih uključiti u rad na prevenciji seksualnog nasilja
- osvijestiti i senzibilizirati širu javnost i predstavnike/ce relevantnih državnih institucija o nužnosti aktivnog građanstva na području promicanja i zaštite ljudskih prava, s naglaskom na suzbijanju seksualnog nasilja

2. UVOD - OSNOVNI POJMOVI O SEKSUALNOM NASILJU

ŠTO JE SEKSUALNO NASILJE?

Prema definiciji, seksualno nasilje je čin moći i kontrole iskazan na seksualan način, koji je neželjen, za koji nije dan pristanak ili pristanak nije dan slobodno i svjesno. Čin može biti vizualan, verbalan i/ili fizički, a osoba ga tijekom ili nakon doživljava kao prijetnju, poniženje, povredu i/ili napad. Može, ali i ne mora uključivati prijetnju, prinudu i/ili prisilu (Mamula i Popadić, 2018).

Seksualno nasilje je veoma **ozbiljan i široko rasprostranjen društveni problem**, koji je istovremeno i nedovoljno prepoznat. Ono se od drugih oblika nasilja razlikuje ne samo svojom težinom i prelaskom svih osobnih granica osobe koja ga je preživjela, nego i po tome što je **obavijeno velikim brojem predrasuda** koje negativno utječu na žrtvu, rad nadležnih institucija, ali i društvo u cjelini. Neke od najčešćih predrasuda navedene su u prilogu 3 - Predrasude o seksualnom nasilju. Posljedice ovog oblika nasilja su brojne, nažalost često i dugotrajne (Mamula, 2020).

KOJI SU OBLICI SEKSUALNOG NASILJA?

Seksualno nasilje **pojavljuje se u cijelom nizu oblika**. Neki od njih su više prepoznati te se o njima češće govori ili izvještava u medijima, dok neki prolaze neprimijećeni, kao nešto što je uobičajeno te gotovo normalno i prihvatljivo (Mamula, 2018).

Oblici seksualnog nasilja mogu se navoditi prema različitim klasifikacijama i kriterijima: kolika je razina agresije na žrtvu, prema mjestu počinjenja, tko je počinitelj i sl. Prema Kelly (2001), seksualno nasilje događa se na kontinuumu od pritiska i neželjenog dodira pa sve do seksualnog napada ili silovanja. To uključuje: bilo kakvu vrstu neželjenih dodira, izlaganje genitalija, ljubljenje, prisilu na masturbaciju, partnerovo korištenje prisile na seksualni odnos, pokušaj silovanja i/ili silovanje, seksualni odnos s osobom koja je bila pod utjecajem alkohola ili drugih sredstava ovisnosti te

iskorištavanje osobe za pornografiju i/ili prostituciju. Silovanje, kao najekstremniji oblik seksualnog nasilja, definira se kao neželjeni seksualni odnos (vaginalni, analni, oralni) penisom, drugim dijelovima tijela i/ili objektima uz korištenje prijetnje i/ili prisile. Postoje i brojna ponašanja koja često nisu prepoznata kao seksualno nasilje, ali to ipak jesu, poput odbijanja korištenja kondoma i drugih sredstava kontracepcije, zahtijevanja seksualnog odnosa kao oblika pomirenja, korištenje seksualno uvredljivih riječi i izraza, prijetnje prekidom veze ako se ne ispune seksualni zahtjevi te pritisak na neželjene aktivnosti (Mamula, 2007). U ovom kontekstu, prisila se ne odnosi samo na primijenjenu fizičku silu, već uključuje i psihičko zastrašivanje, ucjene i prijetnje, primjerice prijetnje nanošenjem fizičkih ozljeda, gubitkom posla, ucjenjivanje ocjenama itd. U najrašireniji oblik seksualnog nasilja spada seksualno uznemiravanje, koje obuhvaća neželjena seksualna ponašanja, koja ne uključuju nužno fizički dodir i osobu dovode u neugodan i ponižavajući položaj te izazivaju osjećaj srama. Seksualno uznemiravanje uključuje različita ponašanja, od neželjenih seksualnih komentara, opaski o tijelu, izgledu i seksualnosti, preko neželjenih prijedloga seksualne prirode i neprikladne seksualne pažnje, do neželjenih fizičkih dodira (dodirivanje leđa, ramena, intimnih dijelova tijela, grljenje, pokušaj i/ili ljubljenje). Također, uključuje i širenje laži o seksualnosti osobe i sl. U seksualno nasilje spadaju i bludne radnje, koje predstavljaju široku kategoriju koja uključuje različite oblike seksualnog nasilja koji ne ulaze u kategoriju silovanja prema zakonskoj legislativi (npr. neželjeni/ prisilni dodiri tijela, prisiljavanje na masturbaciju).

ŠTO JE PRISTANAK?

Pristanak je **ključni element seksualne aktivnosti** Treba naglasiti kako je **u Republici Hrvatskoj dobna granica za pristanak 15 godina** - osobe mlađe od 15 godina ne mogu dati pristanak.

Pravi pristanak ima neke ključne elemente. On mora biti **dan slobodno** (bez pritiska, manipulacija i nagovaranja) i **svjesno** (npr. osoba koja je u nesvijesti, osoba koja je pod utjecajem alkohola i drugih opojnih sredstava ne može dati pristanak). Pristanak mora biti **entuzijastičan** (samo DA znači DA) i **informiran** (osoba mora znati na koju seksualnu aktivnost pristaje). Prije svega, osoba treba biti dovoljno

kognitivno i emocionalno zrela kako bi shvatila što se od nje očekuje i na što pristaje. Također, osoba treba biti u svjesnom stanju, a ne u snu ili pod utjecajem alkohola i/ili drugih sredstava ovisnosti (Mamula, 2020).

Svatko ima pravo dati ili uskratiti pristanak u bilo kojem trenutku. U situacijama kada je osoba pristala na neku seksualnu aktivnost, to ne znači kako je osoba dala pristanak za sve seksualne aktivnosti. Uz to, i nakon što je osoba dala pristanak, ima pravo odlučiti da to zapravo ne želi i povući ga. **Važno je ne pretpostavljati kako je osoba dala pristanak** te ga u nejasnim i nedorečenim situacijama treba izravno provjeriti. Samo DA znači DA, sve ostalo znači NE!

ZAŠTO JE VAŽNO PROVODITI PREVENTIVNE PROGRAME I EDUKACIJE U ŠKOLAMA NA TEMU SEKSUALNOG NASILJA?

Podatci Vijeća Europe pokazuju kako će **1 od 5 djece doživjeti neki oblik seksualnog nasilja do svoje 18. godine**. Seksualno nasilje nad i među djecom i mladima važan je problem kojemu nadležna tijela i institucije nažalost ne posvećuju zadovoljavajuću pažnju. Ipak, postoji velik broj javnih politika, dokumenata, strategija i protokola u Hrvatskoj kojima se ističe i naglašava važnost provedbe preventivnih programa i edukacija vezanih uz seksualno nasilje u populaciji djece i mladih. Ženska soba je u razdoblju od 2018. do 2020. godine razvila, implementirala, evaluirala i verificirala program prevencije seksualnog nasilja za srednje škole - SNEP program. Program je dostupan na web stranici: <http://www.zenskasoba.hr/seksualno-nasilje-edukacijski-i-prevenicijski-program/> i sve srednje škole mogu ga uvrstiti u svoje preventivne kurikulume.

No, zbog toga što je seksualno nasilje kompleksna tematika koja uključuje mnogo komponenta, oblika i mogućih podtema te je potrebno i korisno obuhvatiti što širi spektar navedenog, ACT projekt uključuje kreiranje seta radionica vezanih uz ovu tematiku kako bi profesori/ce, stručni suradnici/e i ostali relevantni sudionici/e prevencije u školskom okruženju mogli još jednostavnije približiti ovu tematiku što većem broju učenika i učenica.

3. PRVA RADIONICA: PRISTANAK

Trajanje radionice: 45 minuta

Cilj radionice: Upoznati učenike/ce s konceptom pristanka, osvijestiti važnost obostranog pristanka s ciljem prevencije seksualnog nasilja.

Uvodna aktivnost (6 min):

Učenicima/ama se predstavlja kratka PowerPoint prezentacija u kojoj im se objašnjavaju osnovne informacije vezane uz seksualno nasilje te pojam pristanka (iz uvodnog objašnjenja), a nakon izlaganja ostavlja se vrijeme za pitanja i nedoumice u vezi prezentiranog sadržaja.

Glavna aktivnost „Ana i Sven“ (20 min):

Za prvi dio glavne aktivnosti učenicima/ama će biti predstavljena priča o Ani i Svenu (tekst priče nalazi se u prilogu 1A). Nakon toga učenike/ce se dijeli u 4 grupe te se svakoj grupi podijeli papir s pitanjima na koje će zajednički trebati odgovoriti. Svaka grupa treba u vremenskom okviru od 10 minuta sagledati situaciju iz jedne perspektive i odgovoriti na postavljena pitanja (Ana, Sven, Anine prijateljice, Svenovi prijatelji - kartice se nalaze u prilogu 1B) te kasnije tu perspektivu prezentirati i predstaviti drugim učenicima/ama, a potom slijedi kratka rasprava o svemu što su naveli.

Napomena: ukoliko u razredu postoje osobe koje se zovu Ana i Sven potrebno je izmijeniti imena u pričama.

Završna aktivnost „Pristanak ili ne“ (15 min):

Za kraj, učenici/e će ostati u istim grupama kao u prethodnoj aktivnosti, a na platnu će biti prikazano nekoliko scena iz popularnih filmova i serija u kojima (ne)će biti dan pristanak za bilo kakvu vrstu seksualne aktivnosti (primjerice serije Euphoria i Sex Education - prilog 6). Nakon svakog isječka, učenici/e imaju nekoliko minuta da u grupama međusobno komentiraju ono što su pogledali i raspravljaju o (ne)postojanju

pristanka, nakon čega slijedi kratka zajednička diskusija za svaki video. Nakon diskusije, prikazuje se i jedan pozitivan primjer u smislu postojanja potpunog pristanka. Za kraj, prikazuje im se i kratki video na Youtube-u (Tea and Consent), kojim se završava radionica.

Evaluacija (4 min):

Učenicima/ama se podijeli pismena evaluacija (prilog 7) s ciljem utvrđivanja stupnja zadovoljstva i korisnosti sadržaja radionice.

VAŽNO: Preporuča se na kraju radionice prikazati popis institucija i organizacija za pomoć i podršku koji se nalazi u prilogu 2. **Na kraju radionice važno je istaknuti učenicima/ama da ukoliko oni ili njima bliske osobe doživljavaju seksualno nasilje, da je vrlo važno povjeriti se odrasloj osobi od povjerenja i da je svaki oblik nasilja potrebno prijaviti.** Također, važno je istaknuti da je **oporavak moguć** uz stručnu pomoć i podršku i da osoba koja doživljava nasilje nikada nije kriva već da je **odgovornost isključivo na počinitelju.**

4. DRUGA RADIONICA: PREDRASUDE O SEKSUALNOM NASILJU

Trajanje radionice: 45 minuta

Cilj radionice: Informirati učenike i učenicice o predrasudama vezanim uz seksualno nasilje i potaknuti ih na kritičko promišljanje.

Uvodna aktivnost „Predrasude o seksualnom nasilju“ (15 min):

Učenicima/ama se predstavlja kratka PowerPoint prezentacija u kojoj im se objašnjavaju osnovne informacije vezane uz seksualno nasilje (definicija seksualnog nasilja, oblici seksualnog nasilja, pristanak...), a nakon izlaganja ostavlja se vrijeme za pitanja i nedoumice u vezi prezentiranog sadržaja.

Nakon prezentacije, voditelj/ica pročita jednu po jednu predrasudu, provjeri s učenicima/ama slažu li se ili ne slažu s njom (podignu crveni papirić ako se ne slažu, odnosno zeleni ukoliko se slažu) te diskutira o odgovorima i činjenicama povezanim uz svaku predrasudu (prema objašnjenjima u prilogu 3).

Predrasude koje se navode u kvizu su sljedeće:

1. Većina silovanja događa se u mračnim i napuštenim ulicama, u noći.
2. Počinitelji seksualnog nasilja najčešće su žrtvi nepoznate osobe.
3. Silovatelje je lako identificirati: to su luđaci koje je lako uočiti po izgledu i ponašanju.
4. Ne postoji silovanje u vezi.
5. To što je netko u vezi već jednom pristao na seksualne odnose, znači da i svaki sljedeći put mora pristati.
6. Osobe izazivaju seksualno nasilje svojom odjećom ili svojim ponašanjem.
7. Ako osoba nije ozbiljno povrijeđena, malo je vjerojatno da je bila silovana.
8. Ako osoba zaista želi, ona može spriječiti silovanje/seksualno zlostavljanje.
9. Muškarci ne mogu biti žrtve seksualnog nasilja.
10. U slučaju da je osoba koju poznajem doživjela seksualno nasilje, uvjeren/a sam kako bi mi to odmah rekla.

Glavna aktivnost „Nije SAMO šala“ (20 min):

U ovoj aktivnosti učenici/e će biti podijeljeni u grupe (4 do 8 grupa, ovisno o broju učenika/ca u razredu), a na platnu će se prikazivati komentari s Facebook stranica koji u svom sadržaju potenciraju “šale” o silovanju (prilog 5). Nakon svakog prikazanog komentara učenici/e će u grupama imati 1-2 minute da međusobno prodiskutiraju prikazani komentar, obrazlože kakav utjecaj može imati takva vrsta komentara na osobe koje su preživjele seksualno nasilje te će svaka grupa dati svoje obrazloženje na temu “Zašto šale o silovanju nisu smiješne?”. Učenicima/ama se zatim dijeli uručak članka “Zašto seksualno zlostavljanje nije smiješno?” autorice Sare Strejček (prilog 4), a voditelj/ica ističe glavne zaključke o tome zašto “šale” o seksualnom nasilju nisu smiješne.

Završna aktivnost (8 minuta):

Za kraj, sumira se sve navedeno na način da svaki učenika i učenica, ako to želi, podijeli s ostatkom razreda nešto što je novo naučio ili pak izrazi moguće nedoumice. Pitanja koja se učenicima/ama ovdje mogu postaviti su:

1. Jesu li te neke od predrasuda i činjenica navele na razmišljanje?
2. Što te najviše iznenadilo?
3. Imaš li nekih nejasnoća u vezi ičega što je danas bilo navedeno?

Evaluacija (2 minute):

Učenicima/ama se podijeli pismena evaluacija (prilog 7) s ciljem utvrđivanja stupnja zadovoljstva i korisnosti sadržaja radionice.

VAŽNO: Preporuča se na kraju radionice prikazati popis institucija i organizacija za pomoć i podršku koji se nalazi u prilogu 2. **Na kraju radionice važno je istaknuti učenicima/ama** da ukoliko oni ili njima bliske osobe doživljavaju seksualno nasilje, da je vrlo važno povjeriti se odrasloj osobi od povjerenja i da je **svaki oblik nasilja potrebno prijaviti**. Također, važno je istaknuti da je **oporavak moguć** uz stručnu

pomoć i podršku i da osoba koja doživljava nasilje nikada nije kriva već da je **odgovornost isključivo na počinitelju.**

5. PRILOZI

Prilog 1A - Priča o Ani i Svenu

Ana i Sven su učenici 3. razreda srednje škole. Sven ide u gimnaziju, a Ana u ekonomsku školu. Upoznali su ih zajednički prijatelji i prijateljice na jednom tulumu i odmah su "kliknuli". Od tog tulumu su se našli već 3 puta. Tog dana Sven je poslao poruku Ani idu li večeras van i Ana je odgovorila: "Da, naravno. Mogu se vratiti doma kad hoću, jer su starci na putu!". Ana je bila jako uzbuđena oko izlaska i dala si je jako puno truda da bude lijepo sređena, a čak si je i kupila novu haljinu. Našli su se u novootvorenom klubu u gradu. Ana je došla s dvije prijateljice, a tamo su ih već čekali Sven i njegova tri prijatelja koji su ranije bili zajedno na piću. Svi su se poznavali od ranije. Čim su došle, dečki su krenuli komentirati Anin izgled, što je njoj izazivalo nelagodu. Zoran je Svenu šapnuo na uho: "Kaj budeš ti to povalio večeras?" Sven je donio svima piće i krenuo se odmah grliti s Anom. Ona je bila dobro raspoložena i plesala je te uživala u grljenju i ljubljenju sa Svenom. Svi su se dobro zabavljali, no Ana je počela osjećati vrtoglavicu i htjela je ići doma, na što je Sven pristao. Cijelim putem joj je govorio kako je prezgodna, zabavna i pametna. Ana uživa u komplimentima, ali joj se užasno vrti i govori Svenu kako joj nije dobro. Sven je uvjerava kako će joj biti bolje čim stignu u stan. U stanu je Sven prigušio svjetla, upalio svijeće i muziku te se privinuo uz Anu i počeli su se strasno ljubiti i dirati. Ani su bili ugodni njegovi dodiri i Sven joj se stvarno sviđao, no nije bila sigurna želi li seksualni odnos u ovom stanju i je li uopće spremna na to sa Svenom. Sven joj je počeo otkopčavati grudnjak i Ana mu je rekla da prestane, da joj nije dobro i da želi ići spavati. Sven je bio sav uzbuđen i izvan sebe od strasti. Govorio joj je: "Ma daj ajde nije ti tako loše, ovo nam je idealna prilika!" Njegov je dodir postao grublji. Ana se pokušala izvući, ali je on bio snažniji od nje. On se nije obazirao na njezine želje. Svidjela mu se i ovo im je već četvrti spoj. Ana se boji i ne razumije što se događa. Samo želi da se Sven makne od nje. Pomislila je da je bolje da se prepusti i da bude gotovo što prije. Sven je napokon "završio" i prestao uzdisati. Poljubio je Anu te se okrenuo i zaspao.

Prilog 1B - Perspektive priče o Ani i Svenu

U Aninoj glavi...

„Da, sigurna sam, sviđa mi se!”

„Baš se dobro osjećam!”

„Predobar tulum! Konačno sam se opustila nakon svih obveza u školi...”

„Uuuu, zna i dobro plesati... Super je! I curke mi to govore već dulje vrijeme...” „Nekako se ne osjećam dobro, slabo mi je... Pravo vrijeme da idemo kod mene...” „Što se sada događa? Odlično smo se zabavljali, ali sada...”

„Ali govorim mu „NE“! Zašto ne prestane? Zašto me ne doživljava?”

„Osjećam se slabo, nemam snage ...”

„Želim da prestane! Što da napravim?”

Radi li se ovdje o seksualnom nasilju?

Koji se sve osjećaji mogu pojaviti kod Ane nakon ovog događaja?

Što Ana može napraviti nakon te večeri?

U Svenovoj glavi...

„Super sam večeras! Baš se dobro osjećam, onako, ko pravi frajer.“
„I Ana je pametna, simpatična i prezgodna, svi su mi rekli da baš predobro izgleda...“
„Već smo na četvrtom spoju... Danas bi moglo biti nešto više, a još njezinih nema doma...“
„Jako mi se sviđa. Baš je super cura!
„Jel ona možda ipak previše popila?“
„Odvest ću je doma... Večeras će svakako biti akcije!“
„Govori da želi da prestanem, ali zašto me onda pustila u stan?“
„Sigurno uživa kao i ja... Napokon sam ovo dočekao!“

Radi li se ovdje o seksualnom nasilju?

Zašto Sven nije prestao kad mu je Ana rekla da želi spavati?

Je li Sven mogao drugačije postupiti? Što je mogao napraviti drugačije?

U glavi Aninih prijateljica...

„Pogledaj ih kako su zaljubljeni! Baš slatko!“
„Joj, možda malo pretjeruju s dodirivanjem pred svima... No, nije na meni da to komentiram.“
„Kakav super dečko, Ana je baš sretnica! Čini se da se i ona sviđa njemu...“
„Oboje su stvarno puno popili.“
„Ona izgleda zbunjeno i neodlučno, valjda će sve biti u redu.“
„Je li njoj dobro? Treba li ju voziti doma?“

Prema vašem mišljenju, zašto Anine prijateljice nisu reagirale?

Kako su Anine prijateljice trebale reagirati?

U glavi Svenovih prijatelja...

„Joj, možda malo pretjeruju s dodirivanjem pred svima... No, nije na meni da to komentiram.“
„Ajme, kako se obukla!“
„O, da, zgodna je mala! Ne bi se žalio da je meni takva cura...“
„Pa, koja je to njoj čaša? On se ipak bolje drži...“
„Ona izgleda kao da ne zna što želi, ali valjda će se on pobrinuti za nju...“
„Hoće li stvarno ići kod nje? Svaka mu čast!“

Prema vašem mišljenju, zašto Svenovi prijatelji nisu reagirali?

Kako su Svenovi prijatelji trebali reagirati?

Prilog 2 - Popis institucija i organizacija za pomoć i podršku

Naziv institucije	Naziv organizacije
Stručna služba tvoje škole (pedagog/pedagoginja, psiholog/psihologinja)	Ženska soba/Centar za žrtve seksualnog nasilja Tel: 01/6119 444 E-mail: savjetovaliste@zenskasoba.hr Web: www.zenskasoba.hr
Ured pravobraniteljice za djecu Tel: 01/4929 669, 01/4929 278 E-mail: info@djete.hr Web: www.djete.hr	Hrabri telefon - Savjetodavna linija za zlostavljaju i zanemarenu djecu Tel: 116 111 E-mail: hrabrisa@hrabritelefon.hr Web: www.hrabritelefon.hr
Policija 112	

Prilog 3 - Predrasude o seksualnom nasilju

Većina silovanja događa se u mračnim i napuštenim ulicama, u noći.	Silovanje, kao i ostali oblici seksualnog nasilja događaju se u jednakom omjeru po danu i po noći. Rijetko se događa u napuštenim ulicama i parkovima. Više od 50 % slučajeva događa se u domu počinitelja, domu žrtve ili njihovom zajedničkom domu.
Počinitelji seksualnog nasilja najčešće su žrtvi nepoznate osobe.	Najveći broj silovanja i drugih oblika seksualnog nasilja počinile su žrtvi poznate osobe. U više od 70 % slučajeva žrtva poznaje i vjeruje počinitelju (partneri, prijatelji, poznanici).
Silovatelje je lako identificirati: to su luđaci koje je lako uočiti po izgledu i ponašanju	Ne postoji tipičan silovatelj. Silovatelji dolaze iz svih socio-ekonomskih klasa i rasnih i nacionalnih pripadnosti. Ne može ih se prepoznati po specifičnom načinu oblačenja ili ponašanja.
Ne postoji silovanje u vezi.	Osoba u vezi nije vlasništvo partnera ili partnerice. Svaka seksualna radnja bez pristanka seksualno je nasilje i kazneno djelo.
To što je netko u vezi već jednom pristao na seksualne odnose, znači da i svaki sljedeći put mora pristati.	Pristanak na neku seksualnu aktivnost koji je dan jednom, nije pristanak za bilo koju drugu seksualnu aktivnost i u nekom drugom trenutku. Seksualne aktivnosti su izraz međusobne želje i poštovanja, a ne očekivanja, pritiska i prisile. Osoba se može predomisli u bilo kojem trenutku za vrijeme seksualne aktivnosti, a partner/ica to mora poštovati.
Osobe izazivaju seksualno nasilje svojom odjećom ili svojim ponašanjem.	Seksualno nasilje je čin moći i kontrole i za njega je isključivo odgovoran počinitelj. Žrtva nikada nije kriva za seksualno nasilje. Prisiljavanje nekoga na neželjenu seksualnu aktivnost je seksualno nasilje, bez obzira na odjeću i ponašanje žrtve.

Ako osoba nije ozbiljno povrijeđena, malo je vjerojatno da je bila silovana.

U gotovo 90 % slučajeva silovanja uključena je prijetnja za život žene ili njoj bliske osobe, a u 11 % slučajeva uključena je prijetnja oružjem. Žrtve najčešće na situaciju seksualnog nasilja imaju reakciju „zaleđenosti“ - kada se osoba osjeća „zaleđeno“, nalazi se u situaciji u kojoj tijelo ne može reagirati. Ovo je vrlo česta reakcija kod osoba koje su preživjele seksualno nasilje, a za koju drugi pokazuju malo razumijevanja. Često se propituje zašto se osoba nije borila ili pobjegla, a zanemaruje se činjenica da osobe koje se bore ili trude pobjeći mogu zadobiti teže fizičke ozljede nego osobe koje reagiraju tako da se „zalede“.

Ako osoba zaista želi ona može spriječiti silovanje/seksualno zlostavljanje.

Silovatelji se vrlo često služe izravnom prijetnjom životu žrtve ili njoj bliskih osoba kako bi počinili seksualno nasilje i osigurali da žrtva ne prijavi seksualno zlostavljanje. Što god osoba učinila kako bi preživjela silovanje jest ispravno. Osoba može ne pružati otpor zbog brojnih razloga:

- osjećaja ugroženosti vlastitog života (odnos snage, prijetnje i/ili oružje)
- šoka, straha, užasa
- nije u mogućnosti (premlada, pod utjecajem alkohola ili droge, u snu).

Nepružanje otpora nije pristanak. Odgovornost je isključivo na počinitelju.

Muškarci ne mogu biti žrtve seksualnog nasilja.

Muškarci također mogu biti žrtve seksualnog nasilja, a prema recentnim podacima, jedan od sedamdeset jednog muškarca doživjet će silovanje u nekom trenutku života. Od šest dječaka jedan će doživjeti neki oblik seksualnog nasilja prije osamnaeste godine.

U slučaju da je osoba koju poznajem doživjela seksualno nasilje, uvjeren/a sam kako bi mi to odmah rekla.

Veliki broj osoba koje su preživjele seksualno nasilje neće nikad nikome reći što im se dogodilo niti će to prijaviti policiji. Većina djece i mladih je zbunjena iskustvom nasilja, osjećaju se odgovornima ili smatraju kako su nekako pridonijeli svemu. Mogući razlog šutnje i skrivanja su prijetnje počinitelja kako ne smije nikome ništa reći. Radi postojanja predrasuda o seksualnom nasilju, velik broj osoba koja su ga preživjeli se boje da im nitko neće vjerovati, da će ih okolina odbaciti ili okriviti radi preživljenog nasilja.

Prilog 4 - Strejček, S. (2020) - "Zašto seksualno nasilje nije smiješno?"

Preuzeto sa:

<https://studentski.hr/kolumne/zasto-seksualno-zlostavljanje-nije-smijesno>

Seksualno zlostavljanje nije smiješno. Nije smiješna ni činjenica da se ono vrlo često događa. Istraživanja su pokazala da će 1 od 5 djece do svoje 18. godine doživjeti neki oblik seksualnog nasilja, a da će 1 od 5 žena doživjeti pokušaj silovanja ili silovanje. Nisu smiješne ni vrlo štetne predrasude o žrtvama seksualnog nasilja te opravdavanja počinitelja. Nisu smiješne ni traume i posljedice s kojima ostanu osobe koje su doživjele seksualno zlostavljanje. No, zašto se neki ljudi ipak šale s time? I zašto se ljudi smiju na takve šale?

Ovaj članak nije napisan da ikoga od njih konkretno prozove, već da prozove sve nas da razmislimo o svojim postupcima i zapitamo se koja nam je intencija prije izricanja nekih stvari. Ovime želim pomoći onima koji ne razumiju zašto nije u redu šaliti se s time i onima koji žele druge educirati o tome. Proći ćemo neke od argumenata koje sam čula da ljudi koriste u obrani šala o seksualnom zlostavljanju.

1. To je samo šala.

Šale vrlo često potiču predrasude i stereotipe, što se može vidjeti iz samog njihovog sadržaja. U onima koje se tiču seksualnog zlostavljanja najčešće se ponižava ili ismijava žrtvu, dok se počinitelja uveličava ili mu se divi. Također, seksualno zlostavljanje predstavlja se kao nešto normalno i bezazleno. Osobe koje su ga doživjele ionako strahuju reći što se dogodilo, a jedan od razloga je to što misle da im ljudi neće vjerovati ili da će im reći da pretjeruju. No, ovakve šale ne utječu loše samo na osobe koje su doživjele seksualno zlostavljanje ili koje će ga tek doživjeti, već i na sveukupno društvo. Istraživanja (Myer, 2000; Lockyer i Pickering, 2008) su pokazala da mogu imati ozbiljne socijalne i kulturalne posljedice, ovisno o svojoj temi.

2. Osoba koja je doživjela seksualno zlostavljanje i misli da bi mogla biti triggerirana takvom šalom treba izbjegavati situacije gdje bi se takve šale mogle javiti.

Šale koje se tiču seksualnog zlostavljanja nisu nove te postoje razni oblici, načini i platforme koje služe za njihovo izražavanje. Tu su uključeni vicevi, šale, prankovi, komentari te razno-razni ostali oblici. Dakle, šale su sveprisutne te time neizbježne (filmovi, serije, društvene mreže, svakodnevni život...). No, zašto bi osobe koje su doživjele seksualno zlostavljanje uopće morale izbjegavati različite situacije da ne budu triggerirane ili ponovno stigmatizirane? Ako nam nije cilj povrijediti ili triggerirati osobu koja je doživjela seksualno zlostavljanje, onda najmanje što možemo učiniti jest ne šaliti se s time, a još je bolje biti im podrška, ohrabrivati ih te se educirati o tim temama.

3. Humor može biti način nošenja s traumom, pa tako i žrtvama seksualnog zlostavljanja.

Humor je definitivno jedan od mogućih obrambenih mehanizama kojim se osobe koje su doživjele seksualno zlostavljanje štite. Međutim, ta odluka je na osobi koja je doživjela seksualno zlostavljanje, a ne na nama. Također, trebamo se zapitati koga u toj šali stavljamo u poziciju moći i jesmo li se dovoljno informirali o ovoj temi kako bismo doprinijeli, a ne odmagali osobama koje su doživjele seksualno zlostavljanje.

4. Danas su svi preosjetljivi, uvijek postoji šansa da netko bude nečime uvrijeđen.

Seksualno zlostavljanje najčešće izaziva ozbiljne posljedice kod osoba koje su ga doživjele te tu ne pričamo o tome da će se netko uvrijediti ili da je netko preosjetljiv, već takve situacije mogu ozbiljno triggerirati osobu tako da ponovno proživljavaju traumu.

Važno je pričati o problemima u društvu kao što je seksualno zlostavljanje, no kad pričamo o tome na bilo koji način, važno je da to činimo s razumijevanjem, empatijom i da smo informirani.

Prilog 5 - Komentari s društvenih mreža

Ivek Ivek
A kako će sad ženske završiti fakultete

Nikola Galac
Većina tih mladi djevojaka dolazi u školu obučen kao uličarke

Gordana Nikolić
Pa kako su obučene nije ni čudo - zavedu profesora da prođu ispit pa se onda žale, ali ima i istine

Žao mi je žena koje su pretrpile nasilje i silovanje, ali nakon 15 godina neko da to spominje, oprostite dame to se odmah prijavljuje, niste ostvarile očekivano, jasno je svima bile ste uz pristanak. Nasilje i silovanje odmah se prijavljuje!

Center for Civil Courage
23. stu 2020. · 🌐

Komentari ispod nedavnog članka o svjedočanstvu žene, koju je suprug silovao u braku, su nas zgrozile i ponukale da objavimo

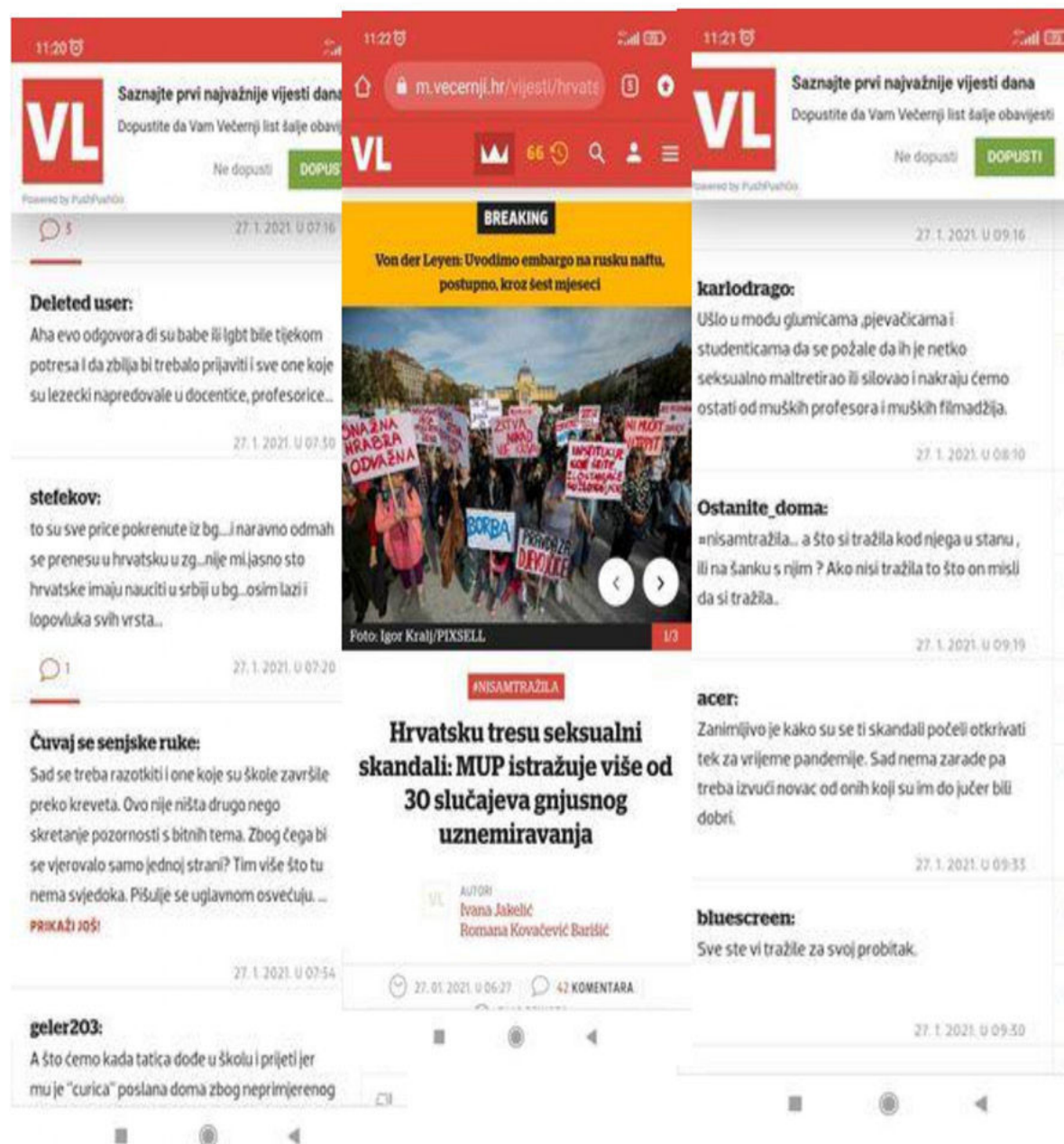
Bibi Ravenski
kako muz moze silovati?
35 min Sviđa mi se 5 🤔🤔
Odgovor

Ivana Buzdon
[Bibi Ravenski](#) isto pitanje postavljam? Naslov je šou

Vladimir Orkić
a gdje je tu zavjet i zakletva pred BOGOM i ljudima u zdravlju i bolesti u dobru i zlu dali je tu važna samo žena ili ima neka prava i muž
1 h Sviđa mi se Odgovor

Ana Fila Trtan
Objektivno je da žene kad ne mogu izdominirat počnu dramit i lagat. Srećom imaju podršku u tome. pa

Muz ju silavao e svasta a da je neko drugi ni rijrc nebi rekla

Prilog 6 - Isječci iz serija

1) https://www.youtube.com/watch?v=6UvW0d-lhw&ab_channel=Spotlight
 Scena iz serije Euphoria koja prikazuje fantaziju jedne od protagonistica u kojoj nije dan potpuni pristanak.

2) <https://www.youtube.com/watch?v=z5QRqvKVYhc>
 Scena iz serije Euphoria koja prikazuje muškarčevo dodirivanje maloljetnice bez pristanka, odnosno seksualno nasilje.

3) https://www.youtube.com/watch?v=CBFu_dceXFU&ab_channel=KerryChapman
 Scena iz serije Sex Education u kojoj jedna od protagonistica doživljava seksualno uznemiravanje u autobusu.

4) https://www.youtube.com/watch?v=E_D0xfr5n00&ab_channel=NetflixNordic
 Scena iz serije Sex Education u kojoj prijateljice protagonistice, koja je doživjela uznemiravanje te se sada boji vožnje autobusom, ulaze u bus zajedno s njom kako bi joj pružile podršku.

Prilog 7 - Evaluacija radionica

Evaluacija radionica potpuno je anonimna te služi za dobivanje povratnih informacija o provedenim radionicama i unapređivanje istih. Molimo te da na sljedeća pitanja odgovoriš iskreno i nepristrano.

Za svako pitanje na skali od 1 do 5 zaokruži stupanj zadovoljstva prema sljedećim značenjima: 1 - uopće nisam zadovoljan/a, 2 - uglavnom nisam zadovoljan/a, 3 - niti sam zadovoljan/a, niti nisam zadovoljan/a, 4 - uglavnom sam zadovoljan/a, 5 - u potpunosti sam zadovoljan/a.

1. Koliko si zadovoljan/na načinom provedbe radionica?

1 2 3 4 5

2. Koliko si zadovoljan/a količinom dobivenih informacija?

1 2 3 4 5

3. Koliko si zadovoljan/a sadržajem radionica?

1 2 3 4 5

4. Koliko si zadovoljan/a voditeljima/voditeljicama radionica?

1 2 3 4 5

5. Kakav je tvoj opći dojam o provedenim radionicama?

1 2 3 4 5

Prijedlozi za poboljšanje:

Hvala na suradnji!

6. POPIS LITERATURE

1. Kelly, L. (2001). Routes to (in)justice: a research review on the reporting, investigation and prosecution of rape cases. Child and Woman Abuse Studies Unit, University of London. Preuzeto sa: <https://www.justiceinspectors.gov.uk/cjji/wp-content/uploads/sites/2/2014/04/Rapelitrev.pdf>
2. Mamula, M. (2018). Seksualno nasilje - definicije, oblici, rasprostranjenost i posljedice. Tekst razvijen za web stranicu organizacije NVO Prima. Ženska soba.
3. Mamula, M. (ur.) (2007). Seksualno nasilje u školama (2. prošireno izdanje). Zagreb: Ženska soba.
4. Mamula, M. (ur.) (2020). Seksualno nasilje nad djecom i mladima. Zagreb: Ženska soba.
5. Mamula, M. i Popadić, D. (2018). Radni materijal za specijaliziranu edukaciju o seksualnom nasilju (razvijen u sklopu projekta "Osvijetlimo mrak seksualnog nasilja" za ženske organizacije Crne Gore). Ženska soba.